

Jo Ekscelencijai, Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai,

2024 11 11

Lietuvos Respublikos Seimas 2024.11.07 diena priėmė Tautinių mažumų įstatymą. Nr. XIV-3079 . Įvertinant jo svarbą valstybės ateičiai, prašome vetuoti šį įstatymą ir gražinti jį seimui svarstyti , atsižvelgiant į žemiau pateiktas priežastis ir argumentus :

- 1. Paskutinėmis kadencijos dienomis priimtas įstatymas, (dėl kurio balsavo tik pavojingas kvorumui seimo narių skaičius) rodo nueinančios seimo daugumos norą paviršutiniškai ir formaliai spręsti sudėtingus ir ilgalaikes pasekmes sukeliančius klausimus.*
- 2. Įstatyme neteisingai apibrėžta ir taikoma tautinės mažumos sąvoka, kai kitataučiai Lietuvos piliečiai laikomi tautine mažuma , nors jų skaičius, įvertinant ir skaičių jų tautinėse ir istorinėse valstybės daug kartu viršija lietuvių skaičių Lietuvoje (pavyzdžiui rusai ir lenkai). Tos valstybės ir vykdo savo tautų tapatybės išsaugojimo, bei klestėjimo politika, (tokios politikos norėtų ir lietuvių tauta savo valstybėje) . Tautinės mažumos sąvoka ir iš to išplaukiantys valstybės įsipareigojimai dėl jos kultūrinės ir etninių tradicijų apsaugos, galėtų būti taikoma tik karaimams, totoriams, romams, neturintiems savo valstybės.*
- 3. Pagal šį įstatymą Lietuvos valstybė prisiima įsipareigojimus, kurie yra pertekliniai arba , kurių negalės įgyvendinti.*
- 4. Šis įstatymas užkerta kelia savarankiškai Lietuvos politikai dėl kitataučių jos piliečių ir gyventojų integravimo į visuomenės ir valstybės gyvenimą. Ypač pavojingas yra Lietuvos valstybės įsipareigojimas vykdyti bendrąjį formalų ugdymą ne valstybine lietuvių kalba Lietuvos piliečiams ir asmenims , kurie laiko save tautine mažuma.*
- 5. Šis įstatymas yra diskriminacinis, pridedame Ryčio Satkausko (advokato) pastabas iš jo straipsnio LRT.lt.2024.11.11.*

Konstitucija nenustato šios lenkų tautinės mažumos privilegijos. Priešingai, Konstitucijos 29 str. nurodo, kad žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucijos 45 straipsnis nustato, kad tautinės bendrijos savo tautinės kultūros reikalus, švietimą, labdarą, savitarpio pagalbą tvarko savarankiškai. Visoms tautinėms bendrijoms valstybė teikia paramą. Teisingumo ministerijos parengtas teisės aktas garantuoja tik vienos tautinės mažumos teisę į valstybės remiamą švietimą gimtąja kalba.

Derinant įstatymo projektą, Seimo kanceliarijos teisės departamentas atkreipė dėmesį, kad Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 3 punkte teisės akto nuostatos turi užtikrinti ir negali paneigti Konstitucijoje, Europos Sąjungos (ES) teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų asmens teisių ir laisvių, teisėtų interesų. Europos Tarybos Europos regioninių arba mažumų kalbų chartijoje (1992 m.) apibrėžiamos regioninių ir mažumų kalbų skatinimo ir apsaugos gairės, o UNESCO konvencijos dėl kultūros raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo (2005 m.) 7 straipsnyje nurodoma, kad „Šalys siekia savo teritorijoje sukurti aplinką, kuri asmenis ir socialines grupes skatintų: kurti, gaminti, skleisti, platinti ir naudotis savo pačių kultūros raiška <...>, įskaitant mažumoms priklausančius asmenis“.

Konvencijoje taip pat primenama, kad kalbų įvairovė yra svarbi kultūrų įvairovės dalis, ir dar kartą patvirtinama, kad švietimas atlieka pagrindinį vaidmenį saugant ir skatinant kultūros raišką. 1960 m. UNESCO konvencija prieš diskriminaciją švietimo srityje – dar vienas teisiškai privalomas tarptautinis dokumentas, kuriame nustatyti pagrindiniai teisės į švietimą elementai. Konvencija draudžia bet kokią diskriminaciją švietimo srityje ir išreiškia švietimo galimybių lygybės principą. Tarptautiniai dokumentai neišskiria prioritetinių kalbų ar mažumų. Priešingai, juose įtvirtintas diskriminacijos pagal gimtąją kalbą draudimas.

ES Pagrindinių teisių chartijos 21 straipsniu draudžiama diskriminacija dėl rasės, tautinės kilmės, religijos, priklausymo tautinei mažumai, taip pat dėl kalbos. Jos 22 straipsnyje numatyta, kad Sąjungą gerbia kultūrų, religijų ir kalbų įvairovę. Tai patvirtina ir konkrečios diskriminacijos draudimo iniciatyvos, pavyzdžiui, ES Tarybos pamatinis sprendimas dėl kovos su rasizmu ir ksenofobija.

6. *Šis įstatymas yra ilgalaikė grėsmė nacionaliniam saugumui, nes skatina politinę atskirtį tarp Lietuvos piliečių tautiniu pagrindu, sudaro palankias sąlygas, kai prisidengiant tautinės mažumos tautinės ir kultūrinės tapatybės išsaugojimu įgyvendinami politinės ir teritorinės autonomijos siekiai. Ne paslaptis, kad šie siekiai yra palaikomi ir, įvairiomis priemonėmis remiami, iš užsienio valstybių. Nereikia užmiršti, kad Lenkija nepripažino Vilniaus krašto okupacijos 1994 m. Lietuvos – Lenkijos draugystės sutartyje.*
7. *Nors įstatyme yra dalinai atsižvelgta į 2024.09.27 dienos asociacijos „TALKA kalbai ir tautai“ kreipimąsi į Lietuvos seimo narius, tačiau žemiau pateikiami ir jį, kad labiau detalizuoti mūsų argumentus.*

„ Gerbiami Lietuvos respublikos seimo nariai,

2024.09.27

Jūsų svarstymui yra pateiktas Tautinių mažumų įstatymo projektas Nr. XIV–3917. Lietuvos Respublikos teisingumo ministrė Evelina Dobrovolska, pristatydama šį projektą pabrėžė būtinybę jį priimti, nes esą būtina teisiškai sutvarkyti atrodytą „aiškias“ normas ir apibrėžti „tautinės mažumos“ sąvoką.

Tačiau būtų nusikalstama tinkamai neįvertinti tokio įstatymo poveikio Lietuvos valstybės ir lietuvių tautos ateičiai po 30-ies, 50-ies ar 100-o metų. Tokio įstatymo poreikis valstybei turėtų būti vertinamas ne tik atsižvelgiant į Tautinių mažumų konvenciją ar 1994 m. sutartį tarp Lietuvos ir Lenkijos, bet, svarbiausia, į tai, ar jis atitinka ilgalaikius Lietuvos valstybės ir lietuvių tautos tikslus dėl kitataučių Lietuvos piliečių integravimo į politinį ir kultūrinį Lietuvos gyvenimą.

Istorija lėmė taip, kad reikšmingos Lietuvos teritorijos dalys su dešimtimis tūkstančių jose gyvenančių lietuvių buvo atskirtos nuo savo tėvynės Lietuvos ir dabar priklauso Baltarusijai, Lenkijai ar Rusijai. Lietuvos sostinė Vilnius su visa pietrytine Lietuva, dar tebebavadinama okupaciniu „Vilniaus krašto“ vardu, vis dar negali įveikti 1919-1939 m. Lenkijos okupacijos padarinių dėl vykdytos daugiametės kitataučių kolonizacijos ir asimiliacinės politikos, lėmusios lietuvių nutautinimą. Nespėjusi atsigausti po Lenkijos okupacijos, Pietryčių Lietuva su sostine Vilniumi 1940-1990 m. patyrė kitą žiaurią okupaciją – sovietų, kurie dar sumaniau ir atkakliau toliau vykdė nutautinimo politiką.

Ar dabartinė Lietuvos valstybė turi tęsti vienų ar kitų okupantų politiką ir pati savo rankomis lenkinti ar rusinti lietuvius, taip silpnindama ir ardydama valstybę? Ar turime skatinti savo piliečius siekti kitų valstybių tikslų ir laikytis jų idealų? Lietuvos valstybė yra vieninteliai lietuvių tautos namai, skirti jos piliečių klestėjimui užtikrinti, o ne tautinių bendrijų muziejus. Lietuvos teritorija yra vientisa, nedalinama į jokių darinius pagal priklausymą vienai ar kitai ne lietuvių tautybei.

Todėl raginame balsuoti prieš Tautinių mažumų įstatymo projekto Nr. XIV–3917 priėmimą, remdamiesi šiais argumentais:

1. Įstatymo projekte Nr. XIV–3917 klaidingai taikoma „tautinės mažumos“ sąvoka:

Tautinė mažuma negali būti laikoma tokia tautinė bendrija, kurios atstovai turi savo valstybę, užtikrinančią jiems tautinės, kultūrinės ir politinės tapatybės išsaugojimą. Pvz., rusų ar lenkų tautos yra dešimtis kartų gausesnės nei lietuvių tauta. „Tautinė mažuma“ galėtų būti įvardijamos tikrai karaimų, romų ar totorių tautinės bendrijos ir tik joms galėtų būti taikoma tautinės, kultūrinės tapatybės išsaugojimo politika, nes šios tautos neturi savo savarankiškų valstybių. Lietuvos konstitucijoje (45 str.) yra naudojama sąvoka „tautinė bendrija“. „Tautinės bendrijos“ ir „tautinės mažumos“ sąvokų sutapatinimas įstatymuose sukeltų sumaištį dėl jų taikymo ir reikšmės.

2. Siūlomas įstatymo projektas Nr. XIV–3917 yra perteklinis:

- visos jame pateiktos nuostatos ir reguliavimai jau yra įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (25, 28, 29, 45 str.) ir kituose įstatymuose (pvz., Švietimo įstatymo 30 str.; Valstybinės kalbos įstatymo 9, 10, 13 str. ir t.t. (Žr.: Tautinių mažumų ir išeivijos departamento leidinį „Tautinių mažumų teisinis reglamentavimas 2020 m., parengtas E. Dobrovolskos);
- Lietuvos Respublikoje esančių tautinių bendrijų veiklą reguliuojančių įstatymų vykdymą prižiūri Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Vyriausybės (direktorius Dainius Babilas). Departamentas konsultuojasi su Lietuvos tautines bendrijas įgaliota atstovauti Tautinių bendrijų taryba (ją sudaro 21 renkamas narys);
- Tautinių mažumų departamentas kas ketverius metus teikia ataskaitas dėl Tautinių mažumų apsaugos konvencijos nuostatų įgyvendinimo Europos Tarybos patariamajam komitetui, paskutinė (15-oji) ataskaita teikta 2021 m.
- Lietuvos Respublikos sudarytose tarptautinėse sutartyse ar pasirašytose konvencijose nėra įsipareigojimų turėti atskirą tautinių bendrijų ar tautinių mažumų veiklą reguliuojantį įstatymą;

3. Siūlomas įstatymo projektas Nr. XIV–3917 būtų diskriminacinis, nes:

- Lietuvos Konstitucijos 29 str. nustato, kad Lietuvos piliečiai negali turėti **privilegijų ar būti diskriminuojami dėl tautybės, kalbos ar kilmės**, todėl atskiro įstatymo priėmimas prieštarautų šiam Konstitucijos straipsniui, suteikdamas privilegijas dėl tautybės ;
- įstatymo projekte Nr. XIV–3917 siūlomos nuostatos įpareigoja valstybę sukurti tokias pusiau valstybines pagal savo įgaliojimus institucijas kaip „Tautinių mažumų švietimo taryba“ ir „Tautinių bendrijų taryba“. Konstitucija ir dabartiniai įstatymai leidžia kurti juridinius asmenis pagal asociacijų įstatymą nepriklausomai nuo tautybės, o priėmus svarstomą įstatymą atsirastų tokių išskirtinių organizacijų, integruotų į valstybines institucijas, kurios būtų privilegijuotos kitų asociacijų atžvilgiu (žr. 14 str. 4. Valstybė finansuoja viešųjų

įstaigų, kurių savininko ar dalininko teises įgyvendina įgaliotoji institucija). Įstatymo projekte visai neminima tokia valstybinė institucija kaip „Tautinių mažumų departamentas“ (įsteigta 2015 m.), kuris yra atsakinga už valstybės politikos vykdymą tautinių mažumų srityje, o vien tik siūloma šios srities klausimus perduoti spręsti ne valstybinėms, o pusiau valstybinėms institucijoms;

- dalis įstatymo projekte įrašytų nuostatų yra akivaizdžiai skirtos įtvirtinti jau dabar egzistuojantį lenkų tautinės bendrijos protegavimą. Pvz., mokyklų ugdomąja lenkų kalba skaičius atskirose savivaldybėse yra daug kartų didesnis lyginant jį su mokyklų skaičiumi su lietuvių ugdomąja kalba, nors pageidaujančių mokytis pastarojo tipo mokyklose kasmet ženkliai daugėja. Nuolat ir nuosekliai teikiama Lenkijos valstybės ir tarptautinių lenkiškų organizacijų parama visoms bendrijos sritims sąmoningai utiruotai išaukštinama, taip menkinant savos valstybės Lietuvos svarbą lenkų tautinės bendrijos Lietuvoje gyvenime, iškreipiant jaunimo patriotinį auklėjimą švietimo sistemoje;
- sudarytų sąlygas dar labiau lenkinti Pietryčių Lietuvos, tebevadinamo Vilnijos kraštu, Lietuvos piliečius nepriklausomai nuo jų tautybės. Tai jau dabar daro Lietuvos Vyriausybė, apmokėdama penkių komercinių Lenkijos televizijos kanalų transliaciją iš Lietuvos valstybės biudžeto;
- įstatymas padidintų atskirtį ne tik tarp lietuvių ir kitų tautybių piliečių, bet ir tarp pačių kitataučių piliečių, ypač tų, kurie neturi savo tautinės valstybės (karaimai, romai, totoriai ir kt.);
- įstatymo projekte yra daug nuostatų, sukuriančių perteklinius įpareigojimus valstybei finansuoti tautinių bendrijų ir jų organizacijų veiklą iš valstybės biudžeto.

4. Siūlomas įstatymo projektas Nr. XIV–3917 keltų grėsmę Lietuvos valstybės saugumui ir teritoriniam vientisumui:

- Dalies Lietuvos piliečių ugdymas ne valstybine lietuvių kalba skatina jų atskirtį nuo lietuvių tautos kaip Lietuvos valstybės tautos suverenės, nes švietimo įstaigose jie girdi skirtingą istorinį pasakojimą, neįgauna Lietuvos piliečio savimonės, nepasiruošia aukštajam mokslui Lietuvoje, todėl dažnai savo gyvenimą sieja su kita valstybe. Tai faktiškai yra piliečių ugdymas kitoms valstybėms Lietuvos valstybės sąskaita;
- Lietuvos valstybės kitataučių piliečių tautinės ir kultūrinės tapatybės išsaugojimo politika privalo atitikti ilgalaikius nacionalinio saugumo tikslus siekti piliečių lojalumo savo valstybei, jų integracijos bei valstybės teritorinio vientisumo. Priėmus siūlomą įstatymą, jis faktiškai užimtų konstitucinio įstatymo vietą, nes kiti teisės aktai negalės prieštarauti šiam įstatymui. Tai užkirstų ar apsunkintų kelią ilgalaikiams Lietuvos valstybės tikslams kitataučių piliečių integracijos srityje, pvz., perėjimui prie bendrojo formalaus ugdymo valstybine kalba, įgyvendinant įprastą visoje Europoje švietimo politiką.
- prie šio įstatymo reiktų derinti rinkimų kodekso nuostatas jas keičiant;
- Lietuvos valstybės kitataučių piliečių tautinės ir /kultūrinės tapatybės išsaugojimo politika turi būti formuojama neišvengiamai atsižvelgiant į tai kokį poveikį jai daro ar gali daryti ateityje kitos valstybės, ypač kai jau ir dabar yra daug manipuluojama kitataučiais Lietuvos piliečiais; pvz., jau dabar siekiama daryti įtaką pačiai Lietuvos valstybei skatinant kultūrinę ir išsimokslinimo kitomis kalbomis atskirtį, taip sudarant sąlygas pažeisti Lietuvos teritorinį vientisumą sukuriant iš pradžių administracinę ir kultūrinę, o vėliau teritorinę autonomiją (žr. 1994 m. Lietuvos ir Lenkijos pasirašytoje „Draugiškų santykių ir kaimyninio bendradarbiavimo“ sutartyje, nors Lenkijos valstybė taip ir neatsiprašė ir nepripažino Vilniaus krašto okupacijos 1919–1939 m.);

- nors įstatymo projekto pradžioje apibrėžiant tautinių bendrijų ir mažumų sąvokas yra kalbama apie Lietuvos piliečius, tačiau toliau vartojama tik „asmens“ sąvoka, o tai leidžia daryti prielaidą, kad įstatymo projekto kūrėjų laikoma, kad tautinei bendrijai ar tautinei mažumai gali priklausyti ne tik Lietuvos piliečiai, bet tada, žinant dabartinius ir suvokiant numatomus imigracijos dydžius, tai keltų dar didesnę grėsmę valstybės tvarkai, ypač kad įstatymo projekte numatyta, jog „13 strp. 1. Tautinei mažumai priklausantis asmuo gali naudotis šiame įstatyme nustatytais teisėmis individualiai arba su kitais asmenimis“
Su didžiule nuostaba reikia pabrėžti, kad įstatymo projekte nėra tokios sąvokos kaip „lietuvių tauta“, yra tik „ tautinė dauguma“ (!) - gal jau ruošiamasi ateities vizijai „Lietuva be lietuvių“?

Raginame atsižvelgti į čia išsakytus argumentus ir, laikantis Lietuvos Respublikos Seimo nario priesaikos, balsuoti prieš šio įstatymo priėmimą, kad tokiu būdu būtų dar labiau tvirtinami Lietuvos valstybės pamatai. “

Gerbiamas Lietuvos respublikos Prezidente, labai tikimės ,kad suprasdamas šio sprendimo svarbą Lietuvos valstybės ir lietuvių tautos ateičiai ir atsižvelgdamas į mūsų pateiktus argumentus, vetuosite šį Tautinių mažumų įstatymą.

Asociacijos pirmininkas

Mindaugas Karalius

Asociacija „Talka kalbai ir tautai“

J. a. k. 304706956, Europos Parko g. 302, Joneikiškių vs., Vilniaus r.